

Selektivni oblici turizma Primorsko-goranske županije

Vinčić, Vanja

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:648365>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-03**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

«Dr. Mijo Mirković»

VANJA VINČIĆ

SELEKTIVNI OBLICI TURIZMA PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

Diplomski rad

Pula, 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

«Dr. Mijo Mirković»

VANJA VINČIĆ

SELEKTIVNI OBLICI TURIZMA PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

Diplomski rad

JMBAG: 0303083261, redovna studentica

Studijski smjer: Turizam i razvoj

Predmet: Selektivni turizam

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Trgovina i turizam

Mentor: izv.prof.dr.sc. Aljoša Vitasović

Pula, veljača 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani VANJA VINČIĆ, kandidat za magistra EKONOMIJE/POSLOVNE EKONOMIJE ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljeni način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 18.09.2024.

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, VANJA VINČIĆ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom SELEKTIVNI OBLICI TURIZMA PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 18.09.2024.

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Svrha i ciljevi istraživanja	1
1.2. Hipoteza rada i metode istraživanja	1
2. DEFINIRANJE TURIZMA	2
2.1. Povijest turizma i njegov razvoj	2
2.2. Oblici turizma	3
2.3. Važnost turizma u RH	4
3. OPĆENITE INFORMACIJE O PRIMORSKO-GORANSKOJ ŽUPANIJI	6
3.1. Geografski položaj županije	6
3.2. Gospodarstvo županije	7
3.3. Demografija županije	8
4. PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA KAO TURISTIČKA DESTINACIJA	9
4.1. Povijest razvoja turizma Primorsko-goranske županije	9
4.2. Atrakcije u županiji	10
4.3. Turistička ponuda Primorsko-goranske županije.....	13
4.4. Infrastruktura i smještaj	14
5. SELEKTIVNI OBLICI TURIZMA PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE	17
5.1. Definiranje selektivnog turizma	17
5.1.1. Kulturni turizam	18
5.1.2. Ekoturizam.....	19
5.1.3. Sportski turizam.....	21
5.1.4. Zdravstveni turizam	23
5.1.5. Nautički turizam.....	24
5.1.6. Gastronomski turizam.....	26
5.1.7. Vjerski turizam.....	27

5.1.8. Turizam događaja	29
5.1.9. Ruralni turizam	30
6. SWOT ANALIZA TURIZMA PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE	31
7. ZAKLJUČAK	34
POPIS LITERATURE	36
POPIS PRILOGA.....	37
SAŽETAK	39
SUMMARY.....	40

1. UVOD

Primorsko-goranska županija predstavlja jednu vrlo razvijenu turističku destinaciju u Hrvatskoj koja ima raznoliku ponudu. Turistička ponuda ove regije temelji se na bogatoj prirodnoj i kulturnoj baštini te spoju primorja, otoka i gorja. U zadnjih nekoliko godina fokus se stavlja na razne oblike selektivnog turizma koji se razvijaju sukladno principima održivosti. Regija Primorsko-goranske županije posjeduje brojne prirodne atrakcije što dodatno omogućuje razvoj aktivnosti na otvorenom te pomaže u kvalitetnijem oblikovanju selektivnih oblika turizma.

1.1. Svrha i ciljevi istraživanja

Ovaj diplomski rad istražuje različite oblike selektivnog turizma s fokusom na njihov razvoj i poboljšanje u Primorsko-goranskoj županiji s naglaskom na održivi razvoj, smanjenje sezonalnosti te diverzifikaciju turističke ponude u ovoj regiji.

Svrha ovog diplomskog rada je definirati selektivne oblike turizma te ih objasniti primjerima iz Primorsko-goranske županije, zatim prikazati kako turizam ove regije utječe na gospodarstvo i život lokalnog stanovništva. Cilj ovog rada je pobliže objasniti na koji način selektivni oblici turizma mogu pridonijeti gospodarskom rastu i stabilnosti te očuvanju prirodnog i kulturnog nasljeđa tog područja, te jednako tako ukazati na koje sve elemente treba obratiti pozornost prilikom razvoja novih turističkih proizvoda i usluga. Budući da ovu regiju karakterizira njezina geografska raznolikost selektivni oblici turizma savršeno se uklapaju u sliku razvoja ovog područja uz minimalan utjecaj na okoliš.

1.2. Hipoteza rada i metode istraživanja

Znanstvene metode koje su korištene u radu jesu metoda deskripcije, metoda analize, metoda kompilacije, metoda indukcije i metoda komparacije. Hipoteza rada koja se postavlja u radu glasi: Razvoj selektivnih oblika turizma u turističkoj ponudi Primorsko-goranske županije, doprinosi povećanju konkurentnosti, smanjenju sezonalnosti te ujedno potiče održivi razvoj regije. Ovaj rad je podijeljen u 7 poglavlja, uključujući uvod i zaključak. U prvom poglavlju definira se pojam turizma kroz povijest, te njegovi oblici i njegova važnost u Hrvatskom gospodarstvu. U drugom poglavlju govori se općenito o Primorsko-goranskoj županiji. Treće,

četvrto i peto poglavlje fokusirani su na samu problematiku ovog diplomskog rada, a odnose se na selektivne oblike turizma, njihov značaj te SWOT analiza same županije.

2. DEFINIRANJE TURIZMA

Turizam ima mnogo definicija, svaki autor ima svoj način definiranja turizma, ali činjenica je da je turizam kroz dugu povijest stekao imidž kao jedna od najmasovnijih i najdinamičnijih društveno-ekonomskih pojava modernog doba. Turizam je veoma kompleksna pojava jer se uključuje u sfere gospodarskog, ali i društvenog razvoja te je jedan od najbrže rastućih grana svjetske ekonomije. Turizam dolazi od engl. riječi "tour" što je u početku označavalo isključivo kružno putovanje pa se zbog toga kao prva izvedenica pojavila riječ *tour – turist*.¹

2.1. Povijest turizma i njegov razvoj

Turizam se kroz povijest razvijao na razne načine. Od antičkih vremena pa sve do suvremenog doba turizam se transformirao i prilagođavao različitim fazama evolucije te ekonomskim, društvenim i tehnološkim promjenama.

U antici su putovanja bila u svrhu istraživanja te rasonode – Egipćani: putovali kako bi posjetili piramide i hramove. Rimljani: putovali su u terme i ljetovališta (Pompeji), Grci: putovali su na Olimpijske igre.

Turizam u srednjem vijeku bio je dosta ograničen, točnije putovanja su bila ograničena te puna opasnosti i poteškoća. U srednjem vijeku putovanja su bila motivirana, dakle ljudi su putovali isključivo na hodočašća kao što su Rim, Santioago de Compostela i Jeruzalem.

U doba renesanse putovanja ponovno dobivaju na značaju jer dolazi do porasta u trgovini i kulturnoj razmjerni. Obrazovani pojedinci i mladi plemići putovali su po Europi kako bi se kulturno obogatili te obrazovali – "*Grand Tour*"²

Turizam 20. stoljeća razvijao se velikom brzinom, razlog tomu je napredak u transportu, posebice razvoj komercijalnih zračnih putovanja koja su omogućila međunarodna putovanja za veći broj ljudi. Poslije Drugog svjetskog rata događa se poseban fenomen, a to je procvat

¹B. Blažeević, *Turizam u gospodarskom sustavu*, Opatija, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, 2007., str. 72.

² J. Black, *The British Abroad: The Grand Tour in the Eighteenth Century*, Stround: The History Press, 2011.

masovnog turizma koji je potaknut sve većim brojem srednje klase te povećanjem slobodnog vremena i dokolice.

Turizam 21. stoljeća, odnosno suvremeni turizam, turizam današnjice karakterizira digitalizacija i globalizacija. Tehnologija i internet u današnje vrijeme omogućuju lakše planiranje te samu organizaciju putovanja. Uz mnoge prepreke suvremenog turizma došlo je i do porasta svijesti o okolišnim problemima te se puno više obraća pažnja na očuvanje prirodnih i kulturnih resursa.³

2.2. Oblici turizma

Postoji velik spektar oblika turizma koji zadovoljavaju razne interese, potrebe ili motivacije putnika, pa se podjela temelji na različitim kriterijima poput svrhe posjeta, motiva putovanja, vrste aktivnosti ili možda karakteristike putnika. Ovdje su prikazani neki od važnih oblika turizma.

Eko turizam – Ekoturizam je oblik turizma koji se temelji na očuvanju prirodnih resursa i održivosti, te na poticanju odgovornog putovanja u prirodu. Nadalje, cilj ovog oblika turizma je maksimalno smanjiti negativne učinke na okoliš dok se istovremeno doprinosi lokalnim zajednicama i ekonomskom razvoju određenog područja.⁴

Rekreativni turizam – Rekreativni turizam je samo jedan od najpopularnijih oblika turizma. Turisti putuju radi opuštanja i odmora, te žele pobjeći od svakodnevice koja stvara stres i nemir. Rekreativni turizam uključuje različite destinacije i aktivnosti koje pružaju zabavu, rekreaciju i opuštanje.

Kulturni turizam – Kulturni turizam je oblik turizma koji se bazira na putovanja s ciljem istraživanja i upoznavanja novih ljudi, novih kultura te baštine određene destinacije, a to obuhvaća posjete muzeja, galerija, festivala, kulturnih događaja i atrakcija, te obilazak povijesnih lokaliteta.⁵

³ P., Ružić, *Ruralni turizam*, Poreč, Institut za poljoprivredu i turizam, 2009. str. 7.

⁴ M. Honey, *Ecotourism and Sustainable Development: Who Owns Paradise?*, 2008., Island Press

⁵ G., Richards, *Cultural Tourism: Global and Local Perspectives*, 2007.

Vjerski turizam – Vjerski turizam ili hodočasnički turizam podrazumijeva putovanja iz religijskih i duhovnih razloga. Turisti putuju u određene destinacije kako bi posjetili sveta mjesta te sudjelovali u vjerskim ceremonijama i/ili obredima i tako osnažili svoju duhovnost i vjeru.

Poslovni turizam – Poslovni turizam uključuje putovanja koja su vezana s poslovnim aktivnostima, poput sastanaka, kongresa, konferencija, sajмова ili seminara. Ovakav oblik turizma posjeduje bitnu ulogu u globalnoj ekonomiji iz razloga što omogućuje umrežavanje i dijeljenje znanja.

Sportski turizam – Sportski turizam bazira se na putovanja koja su potaknuta sudjelovanjima u sportskim događajima, sportskim aktivnostima ili pak praćenjem sportskih natjecanja. Sportski turizam obuhvaća veliki opseg aktivnosti kao što je promatranje sportskih događaja, aktivan sport, treniranje ili tečajevi.⁶

2.3. Važnost turizma u RH

Republika Hrvatska daleko je poznata po svojoj obali te povijesnim gradovima, kulturnoj baštini i prirodnim ljepotama. Kada je riječ o turizmu u RH može se reći da je izuzetno važan i to iz nekoliko razloga koji uključuju socijalni, ekonomski, ekološki i kulturni aspekt. Socijalni aspekt odnosi se na poboljšanje životnog standarda u državi te na regionalni razvoj. Govoreći o boljim standardima života, razvoj turizma može utjecati na povećanje životnog standarda lokalnog stanovništva i to kroz bolju infrastrukturu te povećanje prihoda. Turizam također može potaknuti i razvoj manje razvijenih područja određene zemlje, potičući ravnomjerniji razvoj te minimizirajući regionalne razlike.

Za turizam u Hrvatskoj, jedan od najvažnijih aspekata je ekonomski značaj, zbog povećanja broja radnih mjesta, zatim priljeva stranih valuta i samog doprinosa BDP-u. Turizam otvara velik broj radnih mjesta u sektorima ugostiteljstva, smještaja, transporta te u povezanim djelatnostima kao što je trgovina i usluga. Priljevi stranih valuta koji su omogućeni baš zbog turizma, važni su za stabilizaciju nacionalne ekonomije jer sami prihod od turizma čine velik udio u ukupnim prihodima Hrvatske.⁷

⁶ M., Smith, L., Puczko, *Health and Wellness Tourism*, 2009.

⁷ Hrvatska narodna banka, *Statistika*, <https://www.hnb.hr/en/home>, (pristupljeno 01. rujna 2024.)

Važnosti kulturnog značaja za turizam u Hrvatskoj očituju se u kulturološkoj razmijeni i očuvanju kulturne baštine. Turistički dolasci omogućuju kulturnu razmjenu i jednostavnije razumijevanje među različitim narodima, dok očuvanje kulturne baštine može biti financirano od prihoda od turizma. Takvi prihodi mogu biti usmjereni ka održavanju spomenika, povijesnih lokaliteta i restauraciji.

Ne smije se zaboraviti ekološki značaj koji je u zadnjih par godina veoma zastupljen jer se sve veći broj turista postaje ekološki osviješten te se okreću održivom turizmu i održivim putovanjima. Najvažnije za ekološki značaj je podizanje ekološke svijesti i samo očuvanje okoliša. Turizam kao takav može podignuti svijest o važnosti očuvanja okoliša među posjetiteljima i lokalnim stanovništvom. Kao i kod kulturološkog značaja, prihodi nastali od turizma mogu se koristiti za zaštitu nacionalnih parkova, parkova prirode i drugih značajnih područja.

Turizam je zapravo jedan od ključnih djelatnosti za Republiku Hrvatsku te je neophodan za razvoj drugih djelatnosti u državi. Važnost turizma sagledava se kroz njegov utjecaj na platnu bilancu. Osim što turizam utječe na platnu bilancu, on također doprinosi i gospodarskom rastu i gospodarskoj stabilnosti države.

U Republici Hrvatskoj u 2023. godini ostvareno je više od 20,6 milijuna dolazaka te 108 milijuna noćenja, što u odnosu na 2022. godinu predstavlja rast od 9% u dolascima te 3% u noćenjima. Ukupni rezultat smještajnih kapaciteta u odnosu na rekordnu 2019. godinu predstavlja izjednačenje rezultata, do je u komercijalnim objektima, hotelima, kampovima i objektima u domaćinstvu ostvaren rast od 1,2% u noćenjima u odnosu na 2019. godinu. Segmentiranjem turističkog rezultata po županijama prikazuje se kako je najviše noćenja ostvareno u Istri, čak 30 milijuna noćenja, što predstavlja 2% više nego 2022. godine. Splitsko-dalmatinska županija zabilježila je 20,2 milijuna noćenja što je 3% više nego u 2022. godini, a na Kvarneru brojke se penju do 18,5 milijuna noćenja što je rast od 1% u odnosu na 2022. godinu. Poraste u noćenjima također bilježe Zadarska županija (3,4 milijuna noćenja), Dubrovačko-neretvanska županija (8,6 milijuna noćenja) i Ličko-senjska županija (3,4 milijuna noćenja).⁸

⁸Hrvatska turistička zajednica, *U 2023. ostvareno 20,6 milijuna dolazaka i 108 milijuna turističkih noćenja*, <https://www.htz.hr>, (pristupljeno 01. rujna 2024.)

3. OPĆENITE INFORMACIJE O PRIMORSKO-GORANSKOJ ŽUPANIJI

Primorsko-goranska županija šesta je po površini hrvatskih županija i sastoji se od četrnaest gradova i dvadeset i dvije općine. Županija na sjeveru (sl. 1) graniči sa Republikom Slovenijom, na zapadu sa Istarskom županijom, na istoku s Karlovačkom županijom i na jugoistoku s Ličko-senjskom županijom te Zadarskom županijom.⁹

3.1. Geografski položaj županije

Primorsko-goranska županija obuhvaća kopneni ali isto tako i obalni dio mora s državnom granicom koja se nalazi na udaljenosti od 22 km jugozapadno od otoka Suska. Položaj ove županije vrlo je važan jer čini prometno sjecište koje povezuje jugoistočnu i središnju Europu s dijelom zapadne Europe prema Sredozemnom moru. Opisana regija obiluje raznolikom obalom s brojim otocima, morem, te Gorskim kotarom.

Slika 1: Položaj Primorsko-goranske županije

Izvor: <https://ju-priroda.hr>, (pristupljeno 10. rujna, 2024.)

Primorsko-goranska županija sa fizičko-geografskog aspekta posjeduje tri cjeline:

- ❖ Područje otoka (29% cjelokupnog područja županije)
- ❖ Priobalje s neposrednim zaleđem (34% cjelokupnog područja županije)
- ❖ Gorski kotar (37% cjelokupnog područja županije)

⁹ Priroda, Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode, *Primorsko-goranska županija*, <https://ju-priroda.hr>, (pristupljeno 01. rujna 2024.)

Obala Primorsko-goranske županije je razvedena, ukupna dužina obale je 1065 km od čega je 133 km kopneno-morska obala, a 932 km obale otoka i mora. Povoljan geoprometni položaj utjecao je na stanovništvo te se ono okrenulo pomorstvu te drugim morskim djelatnostima. Grad Rijeka je županijski centar, snažno pomorsko središte s razvijenim pomorskim prometom i brodograđevnom djelatnošću. Dok Gorski kotar ima razvijenu šumarsku i drvoprerađivačku tradiciju.¹⁰

3.2. Gospodarstvo županije

Prema posljednjim dostupnim podacima Državnog zavoda za statistiku u Primorsko-goranskoj županiji 2019. godine, bruto domaći proizvod iznosio je 15 232 EUR po glavi stanovnika. To je za oko 13% više od prosjeka na razini RH koji iznosi 13 671 EUR. U 2018. godini ostvareno je 15 429 EUR po glavi stanovnika Primorsko-goranske županije što je oko 20,6% više u odnosu na prosjek RH koji je iznosio 12 887 EUR po glavi stanovnika. U 2019. godini u ovoj županiji ostvaren je BDP od ukupno 4 305,68 milijuna EUR, to čini 7,7% ukupnog BDP-a RH, odnosno 24,2% u BDP-u Jadranske Hrvatske. Primorsko-goranska županija u 2019. godini nalazila se na drugom mjestu po visini BDP-a, a na prvom mjestu se nalazila Splitsko-dalmatinska županija (računajući samo Jadransku Hrvatsku).

Sveukupna ulaganja u RH za razdoblje od 2011. godine do 2021. godine iznosila su 17 milijardi EUR, a ulaganja u Primorsko-goranskoj županiji za isto razdoblje iznosila su 1, 51 milijuna EUR, točnije 8,99% ukupnih ulaganja na razini RH. U 2021. godini dolazi do priljeva 346, 2 milijuna EUR kroz izravna inozemna ulaganja u županiju, što je za 108% više u odnosu na 2020. godinu. 47% inozemnih ulaganja na području Primorsko-goranske županije plasirano je 2021. godine na nekretnine, odnosno na vlasnička ulaganja. Skoro 27% ukupnih inozemnih ulaganja u Primorsko-goransku županiju čine inozemna ulaganja u financijske uslužne djelatnosti. Inozemna ulaganja u druge djelatnosti iznosi 26% od ukupnih inozemnih ulaganja na području županije, a odnose se na trgovine na malo, osim trgovine motociklima i motornim vozilima, skladištenje, poslovanje nekretninama i druge djelatnosti u prijevozu i sl.¹¹

¹⁰ Ibidem

¹¹ S. Filipović, Plan razvoja Primorsko-goranske županije za razdoblje od 2022.-2027. godine, *Analitička podloga Stanovništvo i ljudski potencijali*, 2022., str 2.-4.

Ukupan broj zaposlenih 2021. godine u Primorsko-goranskoj županiji iznosi 107 165 zaposlenih, a na dan 31. 3. 2021. godine u županiji je evidentirano 116 724 stanovnika. Što znači da je oko 92% aktivnog stanovništva županije zaposleno. U vremenskom razdoblju od posljednjih deset godina broj zaposlenih na razini Primorsko-goranske županije u 2021. godini porastao je za čak 180 osoba u odnosu na 2011. godinu.

Kod statistike nezaposlenosti primjetno je da nakon 2011. godine broj nezaposlenih raste sve do 2013. godine (posljedice ekonomske i financijske krize), dok od 2014. godine do 2019. godine vidljivi su pozitivni trendovi smanjenja nezaposlenosti. Virus Covid-19 ostavio je značajan trag 2020. godine s obzirom da je primijećen porast broja nezaposlenih od 28% u odnosu na 2019. godinu. 2021. godine vidljivo je smanjenje broja nezaposlenih za 2,3%, dakle zabilježeno je 8 416 nezaposlenih, 3 726 muškaraca što je u postotku 44%, te 4 691 žena što je prikazano u postotku 55,7%

2020. godine neto plaća u Primorsko-goranskoj županiji iznosila je 839.82 EUR, što je 1,3% više od prosječne neto plaće 2019. godine koja je iznosila 829.25 EUR.¹²

3.3. Demografija županije

Prema brojkama Popisa stanovništva iz 2011. godine u Primorsko-goranskoj županiji živi 296 195 stanovnika što čini 6,9% ukupnog broja stanovnika Hrvatske, a to Županiju stavlja na peto mjesto iza Splitsko-dalmatinske, Zagrebačke, Osječko-baranjske županije i Grada Zagreba. Prema procjenama DSZ-a, 2018. godine Primorsko-goranska županija imala je 283 405 stanovnika. Podaci prikazuju kontinuirani negativan trend kretanja broja stanovnika od 1991. godine pa sve do danas. Od 1991. godine do 2018. godine smanjenje broja stanovnika na području Županije iznosi 10,91%, od '91. godine do '01. godine pad je bio za 3,98%, od '01. do 2011. godine smanjen je broj stanovnika za 3,50%. Dok 2018. godine u odnosu na popis stanovništva iz 2011. godine smanjenje broja stanovnika iznosilo je čak 4,31% što ukazuje na veliko ubrzanje trenda.

Od svih općina u Primorsko-goranskoj županiji u razdoblju od 2011. godine do 2018. godine najveći porast zabilježen je u Malinskoj –Dubašnica za 12, 55% i Viškovo za 12,3%, ali od Gradova jedio je ostvario rast Grad Krk sa 8, 38%.

¹² Ibidem str., 7.-9.

Prema popisu stanovništva i službenim procjenama 2018. godine 48% Županije činili su muškarci, a 54% Županije činile su upravo žene. Nadalje, razdoblje od 2014. godine pa do 2018. godine stope nataliteta su u padu, a mortalitet raste. Prosječna stopa nataliteta za županiju je 7,18%, najviša je u Vrbniku, Krku i Loparu – preko 11%, a najniža stopa nataliteta je u Skradu i Mrkopolju – 3,77% i 3,29%.¹³

4. PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA KAO TURISTIČKA DESTINACIJA

Primorsko-goranska županija zbog svojih različitosti u kulturi, klimi, arhitekturi, vegetaciji, otoka i gorja već 170 godina razvija turizma. Ova regija već je jedno izvjesno vrijeme jedna od najposjećenijih te najtraženijih destinacija u Republici Hrvatskoj.

4.1. Povijest razvoja turizma Primorsko-goranske županije

Na ovom području zimovali su i ljetovali članovi dinastije Habsburg te su u za njih povezani razni ljetnikovci, primjerice Villa Angiolina u Opatiji koja je sagrađena 1844. godine, ova godina se također smatra početkom razvoja turizma u ovoj županiji, ali i u čitavoj Hrvatskoj.

1873. godine gradi se željeznica (Pivka-Rijeka, Zagreb-Rijeka) što je utjecalo na brži razvoj turizma ovog područja. 1884. godine izgrađen je Hotel Kvarner koji je i danas važan simbol Opatije. Nadalje, 1899. godine Austrija Opatiju proglašava klimatskim morskim lječilištem što uvelike povećava gradnju novih hotela, pansiona i vila. Pred kraj 19. stoljeća pojavljuju se nova turistička odredišta kao što su Lovran, Bakar i Kraljevica koja 1896. godine dobiva prvo morsko kupalište i diplomu za najljepše uređeno kupalište na Jadranu. Između dva svjetska rata na ovom području, u turističkom polju, najviše je napredovao Sušak. 1924. godine Sušak postaje sjedište Saveza za unaprjeđenje turizma na Sjevernom Jadranu, zatim 1930. godine Sušak je imao samo tri hotela i tridesetak soba u privatnom smještaju. 1936. godine broji preko 17 tisuća dolazaka što je više od svih turističkih mjesta na području istočnog Kvarnera. U razdoblju Drugog svjetskog rata svi hoteli u Rijeci i Opatijskom primorju su uglavnom bili korišteni za rehabilitacije njemačkih časnika.¹⁴

¹³ Ibidem str., 5

¹⁴ I. Blažević, *Povijest turizma Istre i Kvarnera*, 1987.

Prvih godina nakon rata, u razdoblju socijalističke Jugoslavije više se radilo na obnovi infrastrukture i gospodarstva tako da je turizam pao u drugi plan, odnosno nije imao velik značaj. Sve do 1952. godine kada je osnovan prvi Turistički savez u Rijeci.

Razdoblje od 1965. pa sve do 1975. godine naziva se zlatno doba turizma u Primorsko-goranskoj županiji. U ovom razdoblju počinje rast turističkih dolazaka u cijelom svijetu, a u tom istom periodu u Primorsko-goranskoj županiji grade se novi smještaji kao npr. autokampovi u Rijeci, Opatiji, Kostreni, Lovranu, Krku, Kraljevici, te nešto malo kasnije na Rabu i Cresu. Još jedan značajni poduhvat je otvaranje zračne luke Rijeka na Krku 1970. godine što je u značajnoj mjeri pomoglo razvoju turizma zbog bržeg i lakšeg dolaska u regiju.

U razdoblju Domovinskog rata (1991. – 1995.) zanimanje za turizam se smanjivao te to dovodi do naglog pada u potpunosti objekata. Mnogobrojni hoteli korišteni su kao skloništa za prihvat izbjeglica, te su u tom razdoblju privatizirana poduzeća i hoteli.

Po završetku Domovinskog rata dolazi do oporavka te se turizam narednih godina razvija i bilježi postepeni rast, no zbog nestabilnosti, točnije bombardiranja Srbije i Kosova 1999. godine bilježi se pad turističkih dolazaka i noćenja u ovoj regiji, ali i u državi općenito. Druga turistička kriza desila se 2009. godine zbog svjetske recesije.

Deset godina nakon, 2019. godine bilježe se rekordi u Županiji kao i u ostatku Hrvatske. Primorsko-goranska županija 2019. godine broji čak 2, 966 milijuna dolazaka i 15, 315 milijuna noćenja. Početkom 2020. godine počinje i pandemija Covid-19, pa se iste te godine bilježi značajan pad broja turističkih noćenja i dolazaka.¹⁵

4.2. Atrakcije u županiji

Primorsko-goranska županija posjeduje vrlo bogatu turističku tradiciju koja potječe još iz sredine 19. stoljeća. Ovakva tradicija se bazira na gostoljubivosti i kvaliteti pa se kao takva održala sve do danas. Kvarner je od početka turističkog razvoja na ovom području prepoznat kao lječilište, te je 1907. godine bio druga najposjećenija regija od 243 lječilišta u austrijskom dijelu Austro-Ugarske Monarhije, nakon Karlovih Vara. Ova županija nudi morski i kontinentalni dio koji je povezan sa zelenim pojasom Gorskog kotara.

¹⁵ Ibidem

Na primorskom dijelu i otocima županije je blaga klima te svjež zrak. Ovakve povlastice imaju povoljan učinak na zdravlje ljudi, što je uvelike pridonijelo razvoju turizma na otocima kao što je Lošinj, i gradovima poput Novog Vinodolskog i Crikvenice.

Primorsko-goranske županija obiluje prirodnim atrakcijama, neke od njih su:

- ❖ Izvor rijeke Kupe
- ❖ Bijele i Samarske stijene
- ❖ Park šume Golubinjak i Japlenški vrh
- ❖ Nacionalni park Risnjak
- ❖ Bjelolasica
- ❖ Jezera: Bajer (sl. 2), Lepenice i Lokvarsko jezero
- ❖ Vražji prolaz i Zeleni vir kod Skrada
- ❖ Spilje Lokvarka i Vrelo¹⁶

Slika 2: Jezero Bajer

Izvor: <https://gorskikotar.hr>, (pristupljeno 10. rujna 2024.)

Središte kontinentalnog dijela županije je grad Delnice, pored njega još se ističu Čabar, Vrbovsko, Ravna Gora, Fužine i Mrkopalj. Zatim, grad Rijeka je trči po veličini grad u Hrvatskoj te najveća hrvatska luka. Rijeka ima vrlo bogatu povijest naseljavanja koja seže u prošlost tisuće godina. Tragovi naseljavanja iz prapovijesti mogu se pronaći na širem gradskom

¹⁶ D., Smolčić Jurdana, *Razvoj turizma u Primorsko-goranskoj županiji*, Sveučilište u Rijeci, str. 433

području, poput ostataka Trsatskog brijega, ostaci pretpovijesnih gradina Solina, Gradišća iznad Rječine. Područje Rivijere Crikvenice obilježava bogata povijest koja obuhvaća razna razdoblja, naselja i miješanje kultura i jezika. Gradovi koji su dio ove rivijere su Crikvenica, Jadranovo, Selce i Dramalj. Nadalje, Opatija je biser Jadrana te je jedna od najpoznatijih destinacija u Hrvatskoj. Opatijska rivijera obuhvaća Lovran, Mošćeničku Dragu, Ičiće, Medveje i dr. Opatija je smještena uz obalu Kvarnerskog zaljeva na istočnoj obali istarskog poluotoka (sl. 3), u podnožju Učke, te privlači posjetitelje već godinama svojim parkovima, hotelima, povoljnim klimatskim uvjetima i impresivnom arhitekturom. Ovaj grad nudi ugodan boravak preko cijele godine te obiluje bogatim kulturno-umjetničkim sadržajima. Krk, otok koji je povezan kopnom i mostom ključna je destinacija ove županije. Nadalje, otok Rab (sl. 4) ima bogatu kulturnu i povijesnu baštinu koja posebno privlači posjetitelje.

Slika 3: Opatija Rivijera

Izvor: <https://www.visit-croatia.hr>, (pristupljeno 10. rujna, 2024.)

Slika 4: Otok Rab

Izvor: <https://www.info-krk.com>, (pristupljeno 10. rujna, 2024.)

4.3. Turistička ponuda Primorsko-goranske županije

Tablica 1. Smještajni kapaciteti po županijama 2022. i 2023. godine

Smještajni kapaciteti po županijama (stanje 31. kolovoza)						
ŽUPANIJA	BROJ POSTELJA		INDEKS 23./22.	BROJ POSTELJA U HOTELIMA		INDEKS 23./22.
	2022.	2023.		2022.	2023.	
Zagrebačka	3.143	3.517	111,90	692	692	100,0
Krapinsko-zagorska	3.282	3.395	103,44	1.117	1.115	99,8
Sisačko-moslavačka	1.337	1.441	107,78	267	264	98,9
Karlovačka	15.207	14.568	95,80	851	851	100,0
Varaždinska	4.287	4.079	95,15	873	931	106,6
Koprivničko-križevačka	1.149	1.043	90,77	365	365	100,0
Bjelovarsko-bilogorska	1.166	1.206	103,43	170	155	91,2
Primorsko-goranska	188.693	191.487	101,48	21.914	22.023	100,5
Ličko-senjska	41.109	43.229	105,16	2.624	2.876	109,6
Virovitičko-podravska	957	949	99,16	133	133	100,0
Požeško-slavonska	1.186	1.733	146,12	19	19	100,0
Brodsko-posavska	1.282	1.385	108,03	289	289	100,0
Zadarska	142.071	143.992	101,35	7.194	6.840	95,1
Osječko-baranjska	4.186	4.440	106,07	956	941	98,4
Šibensko-kninska	81.349	82.499	101,41	8.573	8.449	98,6
Vukovarsko-srijemska	2.341	2.390	102,09	508	443	87,2
Splitsko-dalmatinska	230.095	236.630	102,84	24.727	24.362	98,5
Istarska	297.747	303.963	102,09	28.560	28.520	99,9
Dubrovačko-neretvanska	81.866	83.763	102,32	17.964	18.284	101,8
Međimurska	2.009	2.285	113,74	674	674	100,0
Grad Zagreb	23.992	22.442	93,54	6.896	7.247	105,1
UKUPNO	1.128.454	1.150.436	101,95	125.366	125.473	100,1

Izvor: Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, Turizam u brojkama, Zagreb, 2023., str. 16., <https://www.htz.hr> (pristupljeno 04. rujna 2024.)

Prema tablici (tablica 1.) primjetno je da Primorsko-goranska županija bilježi porast broja posjetitelja između 2022. i 2023. godine. U 2022. godini imala je ukupno 188, 693 posjetitelja, dok je u 2023. godini taj broj vidno porastao na 191, 478 posjetitelja. Nadalje, županija je 2022. godine u hotelskom smještaju imala 21, 914 postelja, a taj broj se povećao na 22, 023 postelje u 2023. godini. Dakle, ovakvi podaci ukazuju na porast kapaciteta za smještaj turista u Primorsko-goranskoj županiji tijekom ovih spomenutih godina.

4.4. Infrastruktura i smještaj

Primorsko-goranska županija je jedna među najrazvijenijim turističkim regijama u Hrvatskoj. Turizam na ovom području postoji preko 165 godina, kada je prvi hotel izgrađen u Opatiji. Prema turističkim dolascima i noćenjima Primorsko-goranska županija nalazi se na drugom mjestu u Hrvatskoj.

Tablica 2. Dolasci turista na području Kvarnera u razdoblju 2015. – 2021. godine

	DOLASCI		DOLASCI		Ukupno
	Domaći	Udio domaćih	Strani	Udio stranih	
2015	292.413	11,93 %	2.158.635	88,07 %	2.451.048
2016	304.168	11,71 %	2.294.269	88,29 %	2.598.437
2017	316.934	11,36 %	2.472.245	88,64 %	2.789.179
2018	333.043	11,45 %	2.576.871	88,55 %	2.909.914
2019	356.143	12,01 %	2.610.346	87,99 %	2.966.489
2020*	270.558	20,44 %	1.053.002	79,56 %	1.323.560
2021*	389.020	17,58 %	1.823.404	82,42 %	2.212.424

Izvor: DSZ, Turizam –pregled po županijama, <https://podaci.dzs.hr>, (pristupljeno 04. rujna 2024.)

Tablica 3. Noćenja turista na području Kvarnera u razdoblju 2015. – 2021. godine

	NOĆENJA		NOĆENJA		Ukupno
	Domaći	Udio domaćih	Strani	Udio stranih	
2015	1.176.828	9,08 %	11.783.642	90,92 %	12.960.470
2016	1.176.002	8,46 %	12.726.566	91,54 %	13.902.568
2017	1.158.042	7,77 %	13.739.401	92,23 %	14.897.443
2018	1.198.739	7,84 %	14.085.607	92,16 %	15.284.346
2019	1.288.395	8,41 %	14.026.276	91,59 %	15.314.671
2020*	1.019.656	13,03 %	6.804.633	86,97 %	7.824.289
2021*	1.395.245	11,21 %	11.050.961	88,79 %	12.446.206

Izvor: DSZ, Turizam –pregled po županijama, <https://podaci.dzs.hr>, (pristupljeno 04. rujna 2024.)

U razdoblju do 2015. do 2019. godine najveći porast ostvarenih broja dolazaka u odnosu na prethodnu godinu zabilježen je 2017. godine (tablica 2.). Trend povećanja dolazaka godišnje iznosi 4,89%. Povećanja ostvarenih noćenja na području Kvarnera iznosi 4,26%. Razdoblje od 2015. do 2019. godine ostvaruje veći udio dolazaka i noćenja stranih turista (tablica 3). 2020. i 2021. godine prikazuju povećanje broja domaćih turista u odnosu na prethodne godine, takvi

podaci odstupanja uzrokovani su pojavom Covid-a 19 te nisu stvari pokazatelj dugoročnih trendova.

Tablica 4. Noćenja stranih turista prema zemlji prebivališta na području Primorsko-goranske županije 2019. godine.

	ZEMLJA PREBIVALIŠTA	PROSJEČAN BROJ NOĆENJA PO DOLASKU	UDIO OSTVARENIH NOĆENJA	BROJ OSTVARENIH NOĆENJA
1	Njemačka	7,2	29,3 %	4.484.026
2	Austrija	5	11,4 %	1.747.331
3	Slovenija	5,2	11,3 %	1.732.191
4	Italija	4,8	8,3 %	1.263.801
5	Mađarska	4,7	5,8 %	882.543
6	Češka	6,4	4,4 %	677.059
7	Poljska	6,1	3,8 %	579.721
8	Slovačka	5,9	3,3 %	507.512
9	Nizozemska	5,4	2,0 %	306.804
10	Švicarska	4,1	1,3 %	194.310

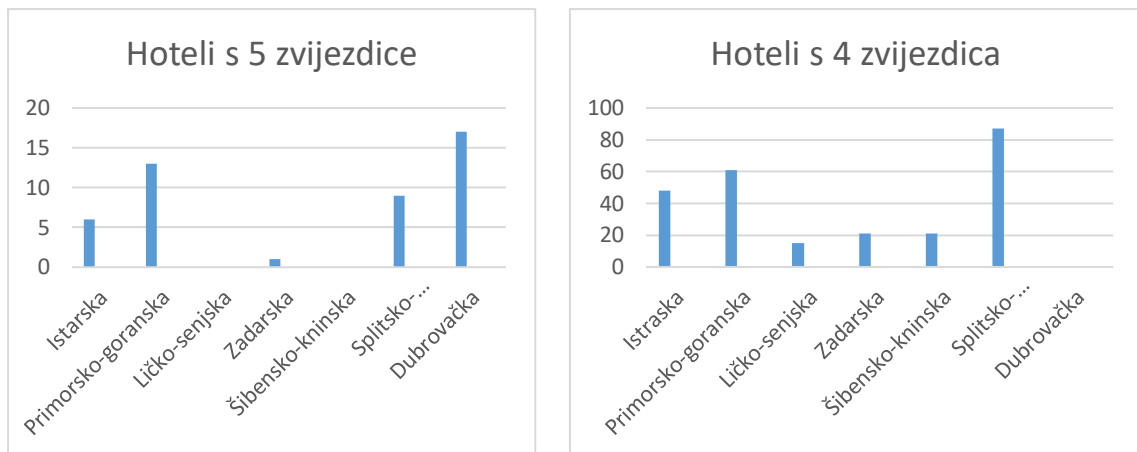
Izvor: DZS, *Dolasci i noćenja turista prema zemlji prebivališta*, <https://web.dzs.hr>, (pristupljeno 04. rujna 2024. godine)

2019. godine njemački turisti ostvarili su najveći broj noćenja, čak 4, 484,026 što čini 30% ukupnih noćenja te ih stavlja na vrh popisa, dok su na zadnjem mjestu turisti iz Švicarske koji su u 2019. godini ostvarili samo 194,310 noćenja na području Primorsko-goranske županije (tablica 4.).

Područje Kvarnera nudi vrhunske hotele, nautičke centre, apartmanska naselja, kampove te privatni smještaj te mnogo restorana i konoba. Među smještajnim kapacitetima najzastupljeniji je privatni smještaj s udjelom od čak 47% ukupnih kapaciteta, zatim kampovi s udjelom od 26% i hoteli sa udjelom od 12%. Ostali oblici smještaja poput hostela, prenoćišta, turističkih naselja, pansiona, hostela i lječilišta zauzimaju 15% ukupnih kapaciteta. Ova Županija ima 113 hotela, 61 hotel kategoriziran s četiri zvjezdice, dok je 13 hotela kategorizirano s pet zvjezdica, što Primorsko-goransku županiju svrstava na vrh visoko kvalitetne ponude hotela, hotelskih usluga u odnosu na ostale hotele u RH (grafikon 1.). Pored već postojećih kapaciteta planira se još 160 turističkih zona u Županiji, te smještajnih kapaciteta 157 250 ležajeva – ukupne površine 1 466 Ha.¹⁷

¹⁷ *Plan razvoja Primorsko-goranske županije do 2030. godine*, Fakultet za menadžment i ugostiteljstvo u Rijeci, 2022., str. 40-41., <http://www.kvarner.hr>, (pristupljeno 03. rujna, 2024)

Grafikon 1. Zastupljenost hotela sa 4 i 5 zvjezdica u primorskim županijama 2021. godine.

Izvor: Obrada autora prema podacima Ministarstva turizma i sporta RH, <https://mint.gov.hr>,
(pristupljeno 05. rujna, 2024.)

5. SELEKTIVNI OBLICI TURIZMA PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

Kroz selektivne oblike turizma turisti mogu iskusiti razna iskustva, a u isto vrijeme mogu podržavati i uključiti se u očuvanje prirode i okoliša, te u isto vrijeme sudjelovati u kulturnoj razmjeni. Glavni motivi turista su odmor i rekreacija van njihove uobičajene sredine i želje za novim uspomenama i doživljajima. Upravo zbog tog razloga selektivni oblici turizma su bitni jer turist će uvijek imati nove motive ili potrebe pa se jednako tako njegova očekivanja neprestano mijenjaju, a selektivni oblici turizma omogućuju da se potrebe turista kao takve, ostvare.

5.1. Definiranje selektivnog turizma

Selektivni oblici turizma odnose se na oblik turizma u kojem su aktivnosti i novo okruženje u samom fokusu. Turist u današnje vrijeme postaje sve zahtjevniji i na taj način razvija potražnju za nesvakidašnjim turističkim proizvodima. Nesvakidašnja očekivanja turista potpomognuta su društvenim mrežama i medijima te većim stupnjem obrazovanja i prethodnim iskustvima. Upravo ti faktori utječu na veoma brzo širenje i prenošenje informacija te sve veći utjecaj usmene predaje. Nove i inovativnije ponude proizvoda i usluga koje pored osnovnih omogućuju upravo i ta neobična iskustva i iznenađenja sve su prisutnija u turizmu.

Selektivni turizam se dijeli na turizam prirodnih i društvenih interesa. Turizam društvenih resursa čine gastronomski turizam, zatim kulturni turizam te turizam događaja, vjerski turizam i turizam na umjetno realiziranim lokacijama. U turizam prirodnih resursa ubraja se sportski turizam, zdravstveni turizam, zatim ruralni turizam, nautički turizam, eko turizam te lovni i ribolovni turizam.¹⁸

Selektivni turizam se naziva turizam specijalnih interesa i upravo iz tog razloga Primorsko-goranska županija idealna je za razvijanje selektivnih oblika turizma zbog spoja plavog i zelenog, ruralnog, modernog i naravno tradicionalnog. Županija se trudi da na što učinkovitiji način iskoristi sve prednosti koje posjeduje imajući u vidu sva načela održivosti. Primorsko-goranska županija ima vrlo povoljnu klimu za razvoj svih vrsta selektivnog turizma. Upravo iz tog razloga prvi turisti u ovu destinaciju su počeli pristizati još prije 160 godina. Ovakva duga

¹⁸ V., Jadrešić, Janusovo lice turizma, *Od masovnog turizma do selektivno-održivog turizma*, 2010, str., 176.

tradicija moguća je jer i samo lokalno stanovništvo podupire razvoj turizma i ima pozitivan odnos prema samom razvoju istog.

Bogata prirodna i kulturno povijesna baština pruža veliku atraktivnost u samoj destinaciji, posebice se ističe veoma duga tradicija zdravstvenog turizma, a Kvarner kao turistička destinacija ima povoljan geoprometni položaj pa je blizu svih emitivnih tržišta. Također Primorsko-goranska županija bogata je gastronomskim doživljajima što uvelike pomaže razvoju selektivnih oblika turizma. Ova destinacija ima za ponuditi kopno i more, te je puno jednostavnije razviti raznoliku ponudu za turiste koji traže avanturu, relaksaciju i bijeg od svakodnevne buke i gužve u gradu. Samo je potrebno promovirati iznimno bogatstvo, ljepotu i različitosti prirode, ali i lokalni kulturni identitet.¹⁹

5.1.1. Kulturni turizam

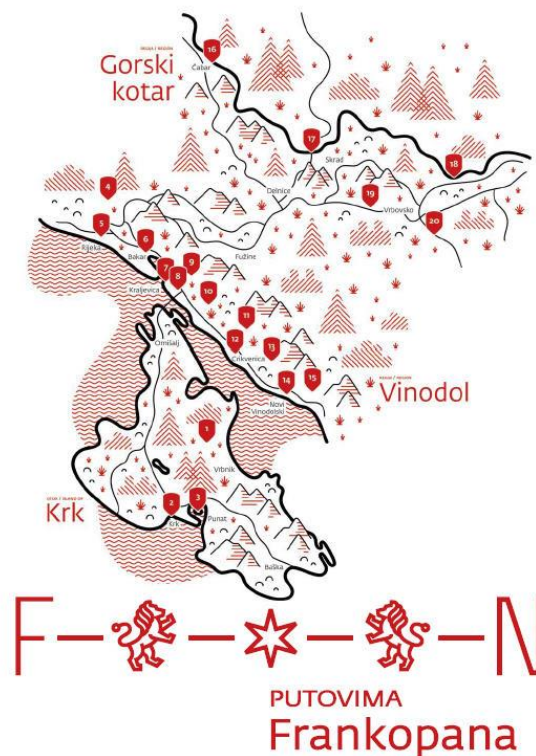
Pojam kulturnog turizma vrlo je kompleksna pojava te predstavlja kretanje ljudi koje je izazvano kulturnim atrakcijama koje ne spadaju u svakodnevicu turista. Kulturni turizam čini poveznicu između turizma kakvog poznajemo i kulture, to su međusobno povezani pojmovi koji utječu jedan na drugi. Turizam je taj koji utječe na kulturu i ona zatim postaje glavni čimbenik i motiv putovanja turista. Također kultura direktno utječe na razvoj turizma. Broj turističkih putovanja je u konstantnom porastu te velik broj turista se odlučuje na putovanja baš zbog upoznavanja sa različitim, novim i specifičnim kulturama određenog područja. Teško je definirati pojam kulturnog turizma zbog pojma kulture i njezine kompleksnosti. Kultura predstavlja prošlost, a kulturni turizam povezuje sadašnjost sa prošlosti, točnije kulturna bogatstva sadašnjosti sa kulturom iz prošlosti. To se može odnositi na priče, pjesme, tradiciju, blagdane tj. nematerijalnu baštinu koja se prenosi s koljena na koljeno, a ne samo isključivo na materijalnu baštinu.

Područje Primorsko-goranske županije obiluje vrlo različitim kulturno-povijesnim atrakcijama kao što su primjerice: mali povijesni gradovi i arheološka nalazišta, pomorska baština, sakralna baština, kašteli i dvorci. Novu interpretaciju kulturno-povijesne baštine predstavlja Kulturno-turistička ruta zvana *Putovima Frankopana* (sl. 5) koja obuhvaća ukupno 17 frankopanskih kaštela te 3 sakralne lokacije s područja županije. Napravljeno je također 8 interpretacijskih

¹⁹ Ibudem, str., 177.

centara vezanih za Frankopane od kojih se pet nalazi u priobalju (Bakar, Bribir, Kraljevica, Grobnik, Trsat, dva u Gorskom kotaru te jedan na otoku Krku). Otoci u ovoj županiji predstavljaju posebne cjeline sa povijesnim gradovima te vrlo bogatom sakralnom baštinom. Na području Kvarnera nalazi se 396 zaštićenih kulturnih dobara te 20 preventivno zaštićenih dobara. Od 2009. godine na reprezentativnoj listi nematerijalne kulturne baštine UNESCO-a nalazi se godišnji pokladni ophod Zvončara na području Kastava.²⁰

Slika 5: Kulturno turistička ruta, Putovima Frankopana

Izvor: <https://www.pgz.hr>, (pristupljeno 10. rujna 2024.)

5.1.2. Ekoturizam

Eko turizam je vrsta turizma koja promovira odgovorna putovanja u prirodna područja te promovira očuvanje i podržava lokalne zajednice u održivosti. Cilj ovakvog razmišljanja i stavova je stvoriti pozitivan utjecaj na lokalne zajednice i okoliš također. Razvoj ekoturizma je temeljen na prirodnim resursima destinacije. Ekoturizam pored edukacija turista također ima

²⁰ Plan razvoja Primorsko-goranske županije do 2030. godine, Fakultet za menadžment i ugostiteljstvo u Rijeci, 2022., str. 29.-30., <http://www.kvarner.hr> (pristupljeno 04. rujna 2021.)

svrhu da osigura novac za očuvanje prirode određene destinacije te ojačati lokalnu zajednicu turizmom i poticati poštivanje ljudskih prava i kultura.

Postoji podjela ekoturizma na *soft* i *hard* oblik ovisno o stupnju doživljaja. Kako bi se odredio turizam u jednu od ove dvije vrste važno je koliko su turisti "strogi" obzirom na ekološke principe, te koliko su fizičkog napora spremni doživjeti kako bi doživjeli pravo eko turističko iskustvo. Ekoturist koji je zainteresiran za *hard* oblik ekoturizma često je stručnjak za temu koja ga zanima i područje koje želi posjetiti. Takav turist želi iskustvo koje će mu omogućiti da nema uobičajeni komfor i udobnost civiliziranog društva, naginje neobičnim iskustvima te želi putovati u težim uvjetima i upoznavanju novih kultura. Dok ekoturist koji je zainteresiran za *soft* oblik ekoturizma samo je motiviran prirodnim atrakcijama, on želi doživjeti atrakciju na poseban način uz edukaciju, te će tražiti više komfora nego li *hard* ekoturist.

Kada je riječ o ekoturizmu u Hrvatskoj, ovakav oblik turizma nije razvijen do svojih potpunih potencijala. Brojni nacionalni parkovi i parkovi prirode mogu biti početak hrvatskog ekoturizma. Hrvatska posjeduje ekološku očuvanost, ima uređene plaže te je dobra povezanost destinacija, no masovni turizam narušava veći razvitak ovog oblika turizma na primorju, ali kontinentalna Hrvatska može ponuditi turistima mir i autohtono iskustvo.

Na područjima Primorsko-goranske i Istarske županije nalazi se park prirode Učka (sl. 6). Područje spomenutog parka turistima pruža razne mogućnosti kao što su: biciklizam, planinarenje, utrke, sportska natjecanja i sl. 2021. godine u Parku prirode Učka otvoren je Centar za posjetitelje Poklon – glavna uloga centra je da se kroz edukacije i multimedijско iskustvo podiže razina svijesti turista o važnosti prirode te potrebi za njezinom aktivnom zaštitom. Mreža *Natura 2000* u Primorsko-goranskoj županiji sastoji se od 11 lokaliteta od kojih je 108 područja važno za divlje vrste i stanišne tipove, a 3 područja su značajna za ptice. S obzirom na opseg biološke raznolikosti i ekološke mreže, Primorsko-goranska županija je jedna od najbogatijih europskih regija (ekološka mreža u županiji na kopnu: 75%, a na moru 16%). Razvoju ekoturizma pridonosi Centar za posjetitelje i oporavilište za bjeloglave supove, otvoren 2016. godine koji na zanimljiv način predstavlja dugi suživot otočana i bjeloglavih supova.²¹

²¹ Ibidem, str. 13.-14.

Slika 6: Park prirode Učka

Izvor: <https://www.pp-učka.hr>, (pristupljeno 10. rujna, 2024.)

5.1.3. Sportski turizam

Sportski turizam je jedna vrsta turističke aktivnosti koja se zapravo odnosi na iskustvo putovanja turista koji promatra kao gledatelj ili pak aktivno sudjeluje u sportskom događaju koji uključuje nekakve komercijalne i nekomercijalne aktivnosti natjecateljske prirode.

Sportski turizam se također kao i ekoturizam dijeli na *hard* i *soft* oblik, ovisno o tome bave li se posjetitelji tijekom putovanja amaterski ili profesionalno pojedinom sportskom disciplinom. *Hard* oblik sportskog turizma odnosi se na putovanja tijekom kojih turisti putuje na određeno mjesto kako bi aktivno sudjelovao u određenim sportskim aktivnostima ili natjecateljskim sportskim događajima. *Soft* oblik sportskog turizma fokusira se na putovanja sportaša rekreativaca koji žele uživati u određenim sportskim aktivnostima. Neki od primjera su putovanja radi skijanja, golfa ili planinarenja. Postoji također podjela turista koji putuju iz sportskih ideoloških razloga, a to su: sportski turisti nostalgičari koji posjećuju razne dvorane, stadione, sportske muzeje, terene te se bave istraživanjem uspjeha i povijesti lokalnih sportaša određenog grada ili države u koju putuju, zatim gledatelji sportskih natjecanja te natjecatelji (rekreativci ili profesionalni sportaši).

Kada je riječ o sportskom turizmu u Hrvatskoj prirodne znamenitosti i različitosti su primarne prednosti. Samo neki od primjera su: skijanje na Sljemenu, veslanje Neretvom, rafting na Cetini, zatim slobodno penjanje na Paklenici, planinarenje na Biokovu, Viška regata, golf na Brijunima itd. Drugi faktori koji pridonose razvoju sportskog turizma u Hrvatskoj su dobra prometna povezanost i vrlo pogodni klimatski uvjeti, zatim brendiranje Hrvatske kroz svjetski poznate sportaše i sl.

U Primorsko-goranskoj županiji se nude brojne mogućnosti aktivnog odmora, Trail trčanja po šumskim putevima, zatim planinarenje i jedrenje, biciklizam te sportovi na snijegu. Blizu grada Rijeke nalazi se Sportsko-rekreativni centar pod imenom Platak (sl. 7). Nadmorska visina od 1100m do 1363m posjeduje infrastrukturu za snowboarding, nordijsko skijanje, sanjkanje i naravno pješačke i biciklističke staze, a ukupna dužina staza za skijanje iznosi 5,5 km. Sportska infrastruktura privlači segmente usmjerene prema sportskim događajima, kao gledatelje ili kao aktivne sudionike.²²

Slika 7: Platak

Izvor: <https://www.turistickeprice.hr>, (pristupljeno 10. rujna, 2024.)

²² Ibidem, str., 30.-32.

5.1.4. Zdravstveni turizam

Zdravstveni turizam se bazira na pružanju zdravstvenih usluga, odnosno terapijskih i dijagnostičkih postupaka zdravstvene njege i postupaka medicinske rehabilitacije uz mogućnosti korištenja raznih prirodnih činitelja, uz naravno pružanje usluga u turizmu te ugostiteljskih usluga. Ova vrsta turizma uključuje: medicinski wellness turizam, medicinski turizam te lječilišni turizam. Na razvoj zdravstvenog turizma u RH utjecao je svjetski trend putovanja zbog zdravlja. Hrvatska je već prepoznata kao destinacija medicinskog turizma, gdje se pružaju usluge estetske medicine, dentalne medicine, zatim usluge ortopedije, oftalmologije i optometrije, onkologije i sl.

Kada je riječ o uslugama zdravstvenog turizma i gdje se one pružaju postoje posebni propisi. Dakle usluge medicinskog wellnessa mogu pružati: privatni zdravstveni radnici, trgovačka društva za obavljanje zdravstvene djelatnosti i turistička ambulanta. Dok zdravstvene usluge mogu pružati: privatni zdravstveni radnici, zdravstvene ustanove i trgovačka društva za obavljanje zdravstvenih djelatnosti. A lječilišne usluge pružaju: lječilišta i specijalne bolnice.²³

Zdravstveni turizam glavni je pojam koji povezuje pojmove wellness i medicinskog turizma. Primorsko-goranska županija raspolaže brojnim lječilištima, klinikama, poliklinikama, zatim specijalnim bolnicama i dentalnim ustanovama.

Kvarner je odredište zdravlja, a glavni dijelovi su otok Lošinj, Crikvenica i Opatija, Rab, Krk te na kontinentalnom dijelu Skrad i Delnice. Turistička povijest grada Opatije započela je 1844. godine, a prvi hotel otvoren je 1885. godine kad je i odlučeno da Opatija postane klimatsko lječilište. Thalassotherapie Opatija ima iskustva već pola stoljeća u radu sa fizijatrijskim, reumatskim i dermatološkim bolestima (sl. 8). Nedaleko od Opatije nalazi se grad Lovran s veoma poznatom ustanovom za liječenje ortopedskih bolesti. Nadalje, otok Krk poznat je po ljekovitom blatu u uvali pod nazivom Klimno. Otok Lošinj naziva se i Otok vitalnosti te je poznat po zdravstvenoj ponudi koju čine lokalni poduzetnici, hotelske kuće i zdravstvene ustanove, a 1892. godine proglašen je klimatskim lječilištem. 1906. godine osnovano je lječilišno povjerenstvo, te je Crikvenica također proglašena morskim kupalištem i klimatskim lječilištem. U Crikvenici u specijaliziranoj bolnici rehabilitiraju i liječe se pacijenti s bolestima dišnih

²³Ministarstvo zdravstva Republike Hrvatske, *Zdravstveni turizam*, <https://zdravlje.gov.hr> (pristupljeno 06. rujna, 2024.)

organa. U Selcu nedaleko od Crikvenice nalazi se Poliklinika Terme Selce koja je specijalizirana za fizikalnu terapiju, dijagnostiku, sportsku medicinu i rehabilitaciju. Još jedan grad poznat po prevenciji bolesti je otok Rab, on je jedan od najzelenijih jadranskih otoka čija wellness ponuda i klima, te duge biciklističke staze povoljno djeluju na zdravlje i raspoloženje.²⁴

Slika 8: Thalassoterapia Opatija

Izvor: <https://www.thalassoterapia-opatija.hr>, (pristupljeno 10. rujna 2024.)

5.1.5. Nautički turizam

Nautički turizam se definira kao gospodarska djelatnost koja je zasnovana na sadržajima koji su vezani uz turističku ali i rekreativnu plovidbu jezerima, rijekama i morem. Bitni čimbenici ovakve vrste turizma su komunalna i prometna infrastruktura, proizvodnja opreme i turističkih plovila i iznajmljivanje plovila, odnosno čarteri. Luke mogu biti sidrišta, marine, odlagalište plovila na suhom i sl. Marina je najrazvijenija vrsta luka nautičkog turizma te je dominirajući tip turističke luke "krajnji dom", iz razloga što u svom sastavu posjeduje više lukrativnih uslužnih elemenata za sve sudionike u navigaciji. Vrste marina kategoriziraju se u sljedeće kategorije: dva sidra, tri sidra, zatim četiri i pet sidara.

Kada su prihodi u pitanju, oni se u nautičkom turizmu ostvaruju od naplate usluga servisa i održavanja plovila, naplate stalnog, tranzitnog veza u moru ili pak mjesta na kopnu, zatim

²⁴ Hrvatska turistička zajednica, *Zdravstveni turizam u Hrvatskoj*, <https://www.htz.hr> (pristupljeno 07. rujna, 2024.)

iznajmljivanjem prostorija ili plovila, te prodajom goriva i pružanjem ugostiteljskih i trgovačkih usluga.

Nautika predstavlja jedan od najbolje tržišno pozicioniranih turističkih proizvoda u Hrvatskoj. Zbog razvedene obale i tisuću otoka Hrvatska posjeduje odlične uvjete za jedrenje tijekom dugog perioda u godini, vrlo dobra turistička infrastruktura i duga tradicija nautičkog turizma samo su neki od razloga zbog kojih se ovakav segment ponude brzo razvija pa je u Hrvatskoj danas jedna od vrhunskih europskih te svjetskih receptivnih destinacija za nautičare (sl. 9).²⁵

Nautički turizam je posebno u pandemijsko vrijeme pokazao sposobnost opstanka i oporavka između različitih sektora svjetskog gospodarstva. Mnogobrojni su čimbenici koji utječu na njegov razvoj kao što su: dostupnost, promet, položaj, hidrografski resursi, te kulturni i društveni čimbenici koji pogoduju razvoju ovakvog oblika turizma na području Primorsko-goranske županije. U periodu od 15 godina broj luka na području Primorsko-goranske županije povećao se za 60%. U pandemijskim godinama 2020. godine smanjio se za 41%, u odnosu na 2019. godinu. U ovoj županiji zabilježen je najmanji pad broja plovila u tranzitu u odnosu na 2019. godinu pad je iznosio 14%, a najveći pad je u Istarskoj županiji, od čak 50%. Prihod luka Primorsko-goranske županije najveći je bio 2019. godine, a u 2020. godini opet bilježi najmanji pad ostvarenih prihoda sagledavajući sve primorske županije.²⁶

Slika 9: Smotra i regata tradicijskih barki na jedra – Mošćenička Draga

Izvor: <http://www.kvarner.hr>, (pristupljeno 10. rujna, 2024.)

²⁵Nautički turizam Hrvatske, *Nautički charter*, <https://www.htz.hr>, (pristupljeno 07. rujna, 2024.)

5.1.6. Gastronomski turizam

Gastronomski turizam je novi oblik turizma za kojeg se koriste različiti nazivi, kao npr. kulinarski turizam, gastro turizam, degustacijski turizam, prehrambeni turizam ili gurmanski turizam. Bez obzira na terminologiju u srži njegovoj je koncept učenja i poznavanja, kušanja, konzumacije i uživanja u gastronomskoj kulturi. Ova vrsta turizma je puno više od samog konzumiranja hrane te nadilazi posjete restoranima time što obuhvaća razne aktivnosti kao što su: posjete festivalima, posjete primarnim i sekundarnim proizvođačima hrane, posjete sajmovima, tržnicama, događajima, demonstracijama kuhanja i drugim iskustvima koji su vezani uz hranu. Mediji, turističke usluge, kuhari, promocija i marketing, imidž hrane također podržavaju gastronomski turizam.

Hrvatska je ponosna na kvalitetu svoje hrane i vina, a posjetitelji neprekidno izražavaju svoje visoko zadovoljstvo hranom u restoranima i hotelima. Gastronomija se mnogo ističe u turističkoj promociji Hrvatske i predstavljena je kao jedan od važnih doživljaja na službenim turističkim stranicama. Strategija održivog razvoja turizma do 2030. godine uočila je gastronomski turizam kao vrlo strateški bitan proizvod od posebnog interesa koji može ojačati spektar i kvalitetu povezanih iskustava.²⁷

Primorsko-goranska županija nalazi se na dobroj poziciji na eno i gastro karti Hrvatske. Oznake kvalitete gastro i eno ponude *Kvarner Food*, *Kvarner Gourmet* i *Kvarner Wines* uvelike pridonose prepoznatljivosti gastro i eno ponude Kvarnera. Na Kvarnerskom području gastro i eno ponuda se temelji na tradicionalnoj pripremi hrane te autohtonim namirnicama s različitih područja koje obuhvaća Primorsko-goranska županija. Otočna i primorska kuhinja bazira se na morskim plodovima, ribi, šarogama, janjetini, voću i povrću, marunima i naravno maslinovom ulju te autohtonim vinima Kvarnera (sl. 10). U Gorskom kotaru jela su bazirana na šumskim plodovima, gljivama i jelima od divljači. 2021. godine tri restorana u Primorsko-goranskoj županiji imala su Michelinove zvjezdice (*Draga di Lovrana*, restoran *Nebo* – Hilton hotel i *Alfred Keller* – Hotel Alhambra na Malom Lošinj). U destinacijama širom Primorsko-goranske

²⁷ *Plan razvoja Primorsko-goranske županije do 2030. godine*, Fakultet za menadžment i ugostiteljstvo u Rijeci, 2022., str. 34.-35., <http://www.kvarner.hr>, (pristupljeno 07.rujna, 2024.)

županije organiziraju se eno i gastro manifestacije koje dodatno pridonose prepoznatljivosti njihove ponude.²⁸

Slika 10: Kvarnerski škampi

Izvor: <https://cdn.croatia.hr>, (pristupljeno 10. rujna 2024.)

5.1.7. Vjerski turizam

Vjerski turizam možemo definirati kao oblik turističkog kretanja gdje turisti nastoje zadovoljiti duhovne i religijske potrebe. Vjerski turizam je namijenjen turistima koji s namjerom dolaze na vjerska odredišta, a upravo ta vjerska odredišta najčešće turistima služe u njihovim dugovnim potrebama. Vjerska putovanja su zapravo jedna od najstarijih putovanja, najstariji oblik turizma. Jedan od najcjenjenijih oblika turizma je upravo vjerski turizam jer su duhovnost i religija bitni elementi u životu čovjeka, a vjerski turizam ima vrlo dugu povijest u kojoj su vjernici zbog potrebe obavljanja religijskih obreda dolazili u svetišta i tako prelazili veće udaljenosti.

Prema Registru kulturnih dobara u Hrvatskoj se nalazi 1694 sakralnih građevina i 279 sakralnih kompleksa. Hrvatska obiluje brojnim svetištima, posebice onim marijanskim. Uz brojna

²⁸ Institut za turizam, *Priručnik za razvoj gastronomskog turizma*, <https://mint.gov.hr>, (pristupljeno 07. rujna 2024.)

svetišta se vežu i zanimljive legende koje se mogu koristiti u turističke svrhe. U Hrvatskoj se nalaze četiri metropolije, Đakovačko-osječka, Zagrebačka, Riječka i Splitsko-dalmatinska. Vjerski turizam u turističkim destinacijama je još samo jedan dodatni motiv za dolazak posjetitelja. U manjim mjestima poput Marije Bistrice vjerski turizam je pokretač za razvoj dodatnih oblika turizma.

U Primorsko-goranskoj županiji Trsatsko svetište je najveće marijansko svetište (sl. 11). Trsatsko svetište najčešće se posjećuje u ljetnim mjesecima od lipnja do listopada. Osim hodočasnika iz ove županije najviše ih dolazi iz Sjeverne Hrvatske, ali i iz Istre te Zadra. Pored hodočasnika iz naše zemlje svetište posjećuju i hodočasnici iz SAD-a, Italije, Njemačke i Slovenije. Također Trsatsko svetište obilaze školske grupe i grupe s fakulteta koje dolaze promatrati arhitekturu.²⁹

Slika 11: Svetište Majke Božje Trsatske

Izvor: <https://www.obnovauduhu.com>, (pristupljeno 10. rujna 2024.)

²⁹ Neodoljiva Hrvatska, *Vjerski turizam*, <http://www.neodoljihrvatska.eu>, (pristupljeno 8. rujna, 2024.)

5.1.8. Turizam događaja

Turizam događaja je najmlađi segment u turizmu te se pojavljuje zbog stvaranja imidža određene destinacije i njezinoj boljoj i povoljnijoj poziciji na turističkom tržištu. Manifestacije i događaji privlače turiste te produžuju boravak turista u destinaciji. Ova vrsta turizma također uključuje i putovanja koja su primarno motivirana posjetom događaju umjetničkog, kulturnog i sličnog sadržaja i karaktera.

Zbog pandemije virusa Covid-19 i brojnim epidemiološkim mjerama, manjim brojem gostiju većina se događaja i manifestacija morala otkazati. Posebice je smanjen broj događaja i manifestacija u 2020. godini i 2021. godini. Prije Covida na području Primorsko-goranske županije organizirane su brojne manifestacije od, međunarodnog, nacionalnog i lokalnog značaja. Različitosti događaja i manifestacija se može podijeliti na tematska područja koja ona obuhvaćaju, kao npr. kulturno-zabavni događaji, outdoor manifestacije i natjecanja, te gastronomski događaji i sl. Veoma je izražen broj tradicionalnih manifestacija povijesne tematike koje su atraktivne ne samo za turiste i posjetitelje već i za lokalno stanovništvo destinacije. Veliku ulogu također imaju i glazbene te scenske manifestacije koje se odvijaju intenzivno u ljetnim mjesecima na otvorenom. Specifičnosti ove županije imaju velike mogućnosti daljnjeg razvoja glazbenih i filmskih festivala kao posebnog segmenta turističke ponude. Jedan od značajnijih programa je projekt Europske prijestolnice kulture koji je dodijeljen Rijeci 2020. godine. Ovakav projekt daje posebnu vrijednost u promociji turizma Rijeke i Primorsko-goranske županije. Glavne tri programske teme koje su izabrane kao simboli identiteta Rijeke te suvremene Europe su rad, migracije i voda. Primjenom kružne ekonomije u revitalizaciji i obnovi resursa moguće je dobiti novije vrijednosti pa su na području bivše tvornice Rikard Benčić obnovljene tri zgrade industrijske baštine koje su dobile kulturnu namjenu (Muzej Grada Rijeke, Muzej moderne i suvremene umjetnosti, Gradska knjižnica Rijeka, te Dječja kuća koja je namijenjena razvoju dječje kreativnosti. Uređuje se i obnavlja brod Galeb koji je postao brod-muzej i ujedno kulturno-turistička atrakcija Rijeke. Nakon završetka opremanja i rekonstrukcije broda Galeb s temeljnom kulturnom namjenom kao stalna muzejska postava, kino, kreativne radionice, povremene izložbe i za komercijalne namjene kao što su suvenirnica, bar, restoran i hostel.³⁰

³⁰ Turistička zajednica grada Rijeke, *Rijeka tourist Board*, <https://visitrijeka.hr>, (pristupljeno 07. ruja, 2024.)

5.1.9. Ruralni turizam

Ruralni turizam u fokusu ima seoske zajednice, seoska gospodarstva i prirodne ljepote koje su izvan gradova i urbanih područja. Ovakav oblik turizma ima vrlo bitnu ulogu u očuvanju tradicije i razvoju ruralnih područja, dok se u isto vrijeme promovira održiv pristup turizmu. Turisti u ovom obliku turizma traže iskustva života na selu te povezanost s prirodom. Ruralni turizam nije masovni oblik turizma jer mu je cilj pružiti turistima autentično i intimno iskustvo, izbjegavajući komercijalizaciju i gužve koje u velikom broju slučajeva i jesu karakteristike velikih turističkih destinacija. Ovakva vrsta turizma temelji se na kulturi ruralnih zajednica i tradicionalnom načinu života u kojem turisti mogu sudjelovati. Dakle, turist može sudjelovati u običajima lokalnog stanovništva, naučiti ponešto o lokalnoj baštini i povijesti te mogu kušati tradicionalnu hranu. Pored kulturnog iskustva, ruralni turizam uključuje i aktivnosti u prirodi kao što je biciklizam, planinarenje ili pak istraživanje jezera i šuma.³¹

Ruralni turizam donosi veliku ekonomsku korist ruralnim područjima kroz povećanja proizvodnje i prihoda. Ovo je naravno povezano sa investicijama u infrastrukturu te promociju turističkih destinacija i naravno stvaranje novih radnih mjesta. Nadalje, ruralni turizam potiče razvoj prerade hrane i razvoj poljoprivrede jer turisti i posjetitelji traže lokalne proizvode, dakle povećava se potražnja za lokalnim proizvodima kao što su rukotvorine, hrana i suveniri.

Kada je riječ o ruralnom turizmu Primorsko-goranske županije, postoji dokument o razvoju turizma tog područja do 2030. godine koji definira ciljeve kao što su: isticanje prednosti i raznolikosti, jačanje partnerstava i destinacijskog menadžmenta, osnaživanje održivosti i inovativnosti, te unaprjeđivanje kvalitete izvrsnosti. Ciljevi održivosti ove županije vezani za ruralni turizam su: poticanje razumijevanja i podrške države, regionalne i lokalne vlasti očuvanje krajolika i prirodnih staništa te očuvanje lokalne kulture i identiteta. Važno za naglasiti jest da je bitno uložiti velike napore u revitalizaciju i obnovu napuštenih i zaraslih kulturno-povijesnih vrijednosti ruralnih područja kako bi se na taj način obogatila turistička ponuda destinacije. Na ovaj način se čuva kulturna baština te se stvara dodatna vrijednost za turiste i potiče se održiv ekonomski razvoj manjih ruralnih zajednica. Strateški ciljevi ruralnog

³¹ P. Ružić, *Analiza posebnosti i percepcije ruralnog turizma Istre*, 2012., str 217.

turizma Primorsko-goranske županije su: razvoj ruralnih proizvoda, podizanje kvalitete, podizanje prepoznatljivosti ruralnog turizma i povećanje prosječne potrošnje gostiju.³²

6. SWOT ANALIZA TURIZMA PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

SWOT analiza predstavlja jednu od najčešće korištenih analiza. Ona se izrađuje prilikom izrada raznih poslovnih planova, strategija, investicijskih studija, te se često koristi i u svrhe procjene osobina timova ili zaposlenika. SWOT analiza pomaže u postavljanju pitanja koja mogu pomoći u prepoznavanju unutarnjih snaga i slabosti te vanjskih prijetnji i prilika. Prilikom izrade istoimene analize razmišlja se koje su to jake a koje slabe strane te se sagledavaju unutarnje okolnosti.

Neke od prednosti SWOT analize su mogućnost priprema na izazove koje nose slabe strane, osvještavanje trenutnog položaja na tržištu, zatim osnove za postavljanje ciljeva pojedinaca i poduzeća, primjenjivost na sve uključene segmente poslovanje, također odgovara na pitanje koje točno strateške promjene se mogu pokrenuti kao rezultat SWOT analize

³² K. Ćurić, *Agroturizam kao dodatne djelatnosti na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima*, 2010., Vol.1., No.1., str. 123.

Tablica 5. SWOT analiza turizma Primorsko-Goranske županije

SNAGE	SLABOSTI
Sigurnost Primjetna kvaliteta i tradicija Klimatski uvjeti Geoprometni položaj Blizina emitivnih tržišta Bogata prirodna i kulturna baština Multikulturalnost Razvijen obrazovni sustav Diverzificiranost sveobuhvatne turističke ponude Prepoznatljivi turistički proizvodi	Raspoloživost radne snage Sezonalnost Kvaliteta željezničke i zračne infrastrukture Korištenje kulturni i prirodnih resursa Strukture smještajnih kapaciteta Prometna povezanost (javni prijevoz) Devastiranost prostora na određenim lokacijama Upravljanje i vođenje prostora Povezanost turizma i gospodarstva
PRILIKE	PRIJETNJE
Pristupanje eurozoni i EU politike Nove inovativne tehnologije Održivi turizam Osnaživanje domaćeg tržišta Oznake kvalitete Porast potražnje za selektivnim oblicima turizma Jačanje poslovnog okruženja	Brze promjene trendova Geopolitičke i energetske krize Klimatske promjene Moguća zagađenja Zakonodavni okviri Osnaživanje destinacija u okruženju

Izvor: obrada autora

U prikazanoj SWOT analizi opisane su temeljne prednosti i nedostaci turizma Primorsko-goranske županije danas. Primjetno je da Primorsko-goranska županija posjeduje brojne pozitivne čimbenike te se njezin daljnji razvoj temelji na multikulturalnosti te prirodnoj i društvenoj baštini. Nadalje, razvitak ove destinacije leži u prednostima koje treba koristiti (blizina emitivnih tržišta, klima, multikulturalnost, sigurnost), ali tu su naravno i nedostaci (sezonalnost, radna snaga, devastacija, smještaji kapaciteti) koje treba prevladati.

Prilike i prijetnje prikazane SWOT analizom za ovu županiju prikazane su sa perspektive okruženja. Prema potencijalnim strategijama budućeg razvoja smatra se da bi bilo korisno

primijeniti točno one strategije koje bi maksimalno smanjile prijetnje i slabosti, također trebalo bi koristiti prilike koje su spomenute u tablici. Primorsko-goranska županija obiluje brojim prednostima koje dokazuju njezinu raznolikost i turističku uspješnost na brojnim poljima. Da bi se došlo do stabilnog turizma u ovoj regiji potrebno je fokusirati se na prijetnje iz okruženja te nastojati ih izbjeći i sanirati.

7. ZAKLJUČAK

U ovom diplomskom radu iscrpno je istražena tematika selektivnog turizma na području Primorsko-goranske županije kroz analizu različitih oblika ove vrste turizma s primjerima iz već spomenute regije. Primorsko-goranska županija bogata je kulturnom i poviješću, te nudi razna iskustva koja uvelike zadovoljavaju različite preferencije i interese posjetitelja. Promjene u turizmu te nastanak novih trendova promijenio je pristup i gledišta modernih turista danas. Tradicionalni pristup turizmu koji je podrazumijevao samo sunce i more više nije dovoljan jer posjetitelji traže aktivan odmor, zanimljivosti određenog kraja, žele istraživati povijest te komunicirati sa lokalnim stanovništvom i isprobavati nove stvari.

Kao što je već navedeno, fokus ovog diplomskog rada je na selektivnim oblicima turizma koji u današnje vrijeme uvelike obogaćuju turističku ponudu te smanjuju masovni turizam i sezonalnost nudeći razne oblike razonode za moderne turiste. Selektivni oblici turizma predstavljaju odgovor na probleme koji su izazvani "hard" turizmom i njegovom svojevrsnom infrastrukturom. Dakle, ovakav oblik turizma zapravo predstavlja suprotnost negativnim učincima koje je oblikovao masovni turizam, a cilj mu je djelotvornije zadovoljavanje posebnih želja, interesa i potreba suvremenih turista uz naglasak na održivo upravljanje turizmom. Neophodno je fokusirati se na zaštitu prirodnih resursa, očuvanje kulturnog nasljeđa te poticanje uravnoteženog razvoja turizma.

Hipoteza rada glasila je: Razvoj selektivnih oblika turizma u turističkoj ponudi Primorsko-goranske županije, doprinosi povećanju konkurentnosti, smanjenju sezonalnosti te ujedno potiče održivi razvoj regije.

Analizom provedenog istraživanja može se zaključiti da je postavljena hipoteza potvrđena. Istraživanje je pokazalo da provođenjem selektivnih oblika turizma kao što su: eko turizam, kulturni turizam, sportski turizam, zdravstveni turizam, nautički turizam, gastronomski turizam, vjerski turizam, turizam događaja i ruralni turizam u turističku ponudi Primorsko-goranske županije uistinu doprinosi diverzifikaciji turističke ponude. U radu je također izrađena i SWOT analiza turizma Primorsko-goranske županije koja prikazuje da ova regija obiluje mnogim prednostima, ali je potrebno fokusirati se na novonastale prijetnje iz okruženja te ih što prije sanirati i ukloniti na najučinkovitiji način. Prijetnje treba obuzdati, ali

jednako tako razmišljati o dobrobiti lokalnog stanovništva, kulturnom nasljeđu, te prirodnoj baštini.

Zaključno je bitno spomenuti kako regija Primorko-goranske županije uz svoju bogatu tradiciju, ali i velik broj kulturnih i prirodnih atrakcija i dalje ima prostora za unaprjeđenje kvalitete i izvrsnosti te je vrlo bitno osnaživanje inovativnosti i održivosti. Treba raditi na isticanju raznolikosti i posebnosti ove regije, ali i na jačanju partnerstava i destinacijskog menadžmenta.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Blažević, B., *Turizam u gospodarskom sustavu*, Opatija, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, 2007.
2. Blažević, I., *Povijest turizma Istre i Kvarnera*, 1987.
3. Black, J., *The British Abroad: The Grand Tour in the Eighteenth Century Stroud*, The History Press, 2011.
4. Ćurić, K., *Agroturizam kao dodatne djelatnosti na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima*, 2010.
5. Filipović, S., *Plan razvoja Primorsko-goranske županije za razdoblje od 2022.-2027. godine, Analitička podloga, Stanovništvo i ljudski potencijali*, 2022.
6. Honey, M., *Ecotourism and Sustainable Development: Who Owns Paradise?*, Island Press, 2008.
7. Jadrešić, V., *Janusovo lice turizma, Od masovnog turizma do selektivno-održivog turizma*, 2010.
8. Ružić, P., *Ruralni turizam*, Poreč, Institut za poljoprivredu i turizam, 2009.
9. Ružić, P., *Analiza posebnosti i percepcije ruralnog turizma Istre*, 2012.
10. Smolčić, Juranda, D., *Razvoj turizma u Primorsko-goranskoj županiji*, Sveučilište u Rijeci
11. Smith, M., Puczko, L., *Health an Wellness Tourism*, 2009.

Internetski izvori

1. Hrvatska narodna banka, *Statistika*, <https://www.hnb.hr/en/home>, (pristupljeno 01. rujna 2024)
2. Hrvatska turistička zajednica, *U 2023. ostvareno 20, 6 milijuna dolazaka i 108 milijuna turističkih noćenja*, <https://www.htz.hr>, (pristupljeno 01. rujna 2024.)
3. Hrvatska turistička zajednica, *Zdravstveni turizam u Hrvatskoj*, <https://www.htz.hr>, (pristupljeno 07. rujna, 2024.)
4. Institut za turizam, *Priručnik za razvoj gastronomskog turizma*, <https://mint.gov.hr>, (pristupljeno 07. rujna 2024.)
5. Ministarstvo zdravstva Republike Hrvatske, *Zdravstveni turizam*, <https://zdravlje.gov.hr>, (pristupljeno 06. rujna, 2024.)

6. Nautički turizam Hrvatske, *Nautički charter*, <https://www.htz.hr>, (pristupljeno 07. rujna, 2024.)
7. Neodoljiva Hrvatska, *Vjerski turizam*, <http://www.neodoljivahrvatska.eu>, (pristupljeno 8. rujna, 2024.)
8. Priroda, *Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode*, Primorsko-goranska županija, <https://ju-priroda.hr>, (pristupljeno 07. rujna, 2024.)
9. *Plan razvoja Primorsko-goranske županije do 2030. godine*, Fakultet za menadžment i ugostiteljstvo u Rijeci, 2022., <http://www.kvarner.hr>, (pristupljeno 03. rujna, 2024.)
10. Turistička zajednica grada Rijeke, *Rijeka tourist Board*, <https://visitrijeka.hr>, (pristupljeno 07. rujna, 2024.)

POPIS PRILOGA

Popis slika

Slika 1: Položaj Primorsko-goranske županije, Izvor: <https://ju-priroda.hr>, (pristupljeno 10. rujna, 2024.)

Slika 2: Jezero Bajer, Izvor: <https://gorskikotar.hr>, (pristupljeno 10. rujna, 2024.)

Slika 3: Opatija Rivijera, Izvor: <https://www.visit-croatia.hr>, (pristupljeno 10. rujna, 2024.)

Slika 4: Otok Rab, Izvor: <https://www.info-krk.com>, (pristupljeno 10. rujna, 2024.)

Slika 5: Putovima Frankopana, Izvor: <https://www.pgz.hr>, (pristupljeno 10. rujna, 2024.)

Slika 6: Park prirode Učka, Izvor: <https://www.pp-ucka.hr>, (pristupljeno 10. rujna, 2024.)

Slika 7: Platak, Izvor: <https://www.turistickeprice.hr>, (pristupljeno 10. rujna, 2024.)

Slika 8: Thalassoterapia Opatija, Izvor: <https://www.thalassoterapia-opatija.hr>, (pristupljeno 10. rujna, 2024.)

Slika 9: Smotra i regata tradicijskih barki na jedra – Mošćenička Draga, Izvor: <http://www.kvarner.hr>, (pristupljeno 10. rujna, 2024.)

Slika 10: Kvarnerski škampi, Izvor: <https://cdn.croatia.hr>, (pristupljeno 10. rujna, 2024.)

Slika 11: Svetište Majke Božje Trsatske, Izvor: <https://www.obnovauduhu.com>, (pristupljeno 10. rujna, 2024)

Popis tablica

Tablica 1. Smještajni kapaciteti po županijama 2022. i 2023. godine, Izvor: <https://www.htz.hr>, (pristupljeno 04. rujna, 2024.)

Tablica 2. Dolasci turista na području Kvarnera u razdoblju 2015. – 2021. godine, Izvor: <https://podaci.dzs.hr>, (pristupljeno 04. rujna, 2024.)

Tablica 3. Noćenja turista na području Kvarnera u razdoblju 2015. – 2021. godine, Izvor: <https://podaci.dzs.hr>, (pristupljeno 04. rujna, 2024.)

Tablica 4. Noćenja stranih turista prema zemlji prebivališta na području Primorsko-goranske županije, Izvor: <https://web.dzs.hr>, (pristupljeno 04. rujna, 2024. godine)

Tablica 5. SWOT analiza turizma Primorsko-Goranske županije, Izvor: obrada autora

Popis grafikona

Grafikon 1. Zastupljenost hotela sa 4 i 5 zvjezdica u primorskim županijama 2021. godine., Izvor: <https://mint.gov.hr>, (pristupljeno 05. rujna, 2024.)

SAŽETAK

Ovo istraživanje fokusirano je na Primorsko-goransku županiju te selektivne oblike spomenute regije. Kroz analizu različitih vrsta selektivnog turizma (eko turizam, kulturni turizam, sportski turizam, zdravstveni turizam, nautički turizam, gastronomski turizam, vjerski turizam, turizam događaja i ruralni turizam) istražuje se kako i na koji način zadovoljiti preferencije velikog broja turista, a da se ne dogodi slučaj masovnog turizma, te da se smanji sezonalnosti prenapučenost određenih područja u ljetnim mjesecima.

Shodno tome istražuje se na koji način razviti raznoliku ponudu jer trendovi na globalnom tržištu stvaraju nove mogućnosti za razvitak inovativne turističke ponude. Također se prikazuje da turizam stvara radna mjesta i infrastrukturu, te unaprjeđuje kvalitetu života i životni standard.

SUMMARY

This research is focused on the Primorje-Gorski Kotar County and the selective forms of the mentioned region. Through the analysis of different types of selective tourism (eco tourism, cultural tourism, sports tourism, health tourism, nautical tourism, gastronomic tourism, religious tourism, event tourism and rural tourism), it is investigated how and in what way to satisfy the preferences of a large number of tourists, without the case of mass tourism, and to reduce the seasonality of overcrowding of certain areas in the summer months.

Accordingly, it is explored how to develop a diverse offer, because trends in the global market create new opportunities for the development of an innovative tourist offer. It also shows that tourism creates jobs and infrastructure, and improves the quality of life and living standards.